

Рекомендовано д. фарм. н., професором О. М. Євтушенко

УДК 615.12.614.27:336.22

АНАЛІЗ ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ЛІКАРСЬКІ ЗАСОБИ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ СЕРЕДОВИЩА

А. М. Кричковська, Ж. Д. Парашин, Н. Л. Заярнюк, І. П. Лобур,
Н. В. Кушнір, В. П. Новіков

Національний університет «Львівська політехніка». E-mail: vnovikov@polynet.lviv.ua

Проаналізовано положення основних нормативно-правових актів, що регламентують ціноутворення на лікарські засоби та вироби медичного призначення в Україні. Досліджено динаміку рівня цін на ліки при запровадженні податку на додану вартість згідно з чинним законодавством. Проведено аналіз зростання цін на десять топ-препаратів, а також на деякі дорогі лікарські засоби у зв'язку із соціально-політичними змінами у державі та значними коливаннями на фінансовому ринку.

Ключові слова: фармацевтична галузь, ціноутворення, нормативно-правові акти, невизначеність середовища.

Постанова проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Основним завданням практичної фармації є забезпечення населення, закладів охорони здоров'я (ЗОЗ) та інших підприємств і організацій лікарськими засобами (ЛЗ) і виробами медичного призначення (ВМП). Ідеальним на фармацевтичному ринку держави є стан, коли наявні ЛЗ усіх фармакологічних груп, включаючи препарати-сироти. Однак навіть за такого ідеального стану для забезпечення соціальної функції фармації необхідно гарантування з боку держави доступності цін і прозорі ціноутворення на ЛЗ та ВМП. В умовах невизначеності середовища, в яких опинилась наша держава через проведення антитерористичної операції (АТО), а також через значні коливання на фінансовому ринку, оскільки вартість більшості ЛЗ та ВМП змінюється залежно від коливань долара та євро, було доцільним проведення аналізу ступеня врегулювання ціноутворення в

Україні. Практичний аспект поставленого завдання не викликає сумнівів, а з наукового погляду такий аналіз дозволяє зрозуміти, як у майбутньому формулювати положення законодавчих актів щодо ціноутворення на ЛЗ та ВМП в умовах нестабільного політичного та соціально-економічного положення держави (в умовах невизначеності середовища).

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Питання ціноутворення на ЛЗ та ВМП в Україні досліджувалось багатьма українськими науковцями, серед яких чільне місце посідають праці таких провідних учених, як А. С. Немченко, А. А. Котвіцька, З. М. Мнушко, О. В. Посилкіна, О. М. Євтушенко, О. В. Коваленко, І. В. Кубарева, В. М. Толочко та інші [1-9]. Вивчення питань та аналіз ціноутворення у фармацевтичній галузі зазначеними вище науковцями стосується як окремих груп лікарських препаратів [6, 7], так і узагальнень усієї системи ціноутворення [1, 4, 9]. Слід окремо відзначити наукові праці, що визначають та регламентують питання референтного ціноутворення в Україні [2, 3, 4]. Простежити динаміку змін і чинні акти нормативно-правового законодавства щодо ціно-

А. М. Кричковська – кандидат фарм. наук, доцент кафедри технології біологічно активних сполук, фармації та біотехнології Національного університету «Львівська політехніка»

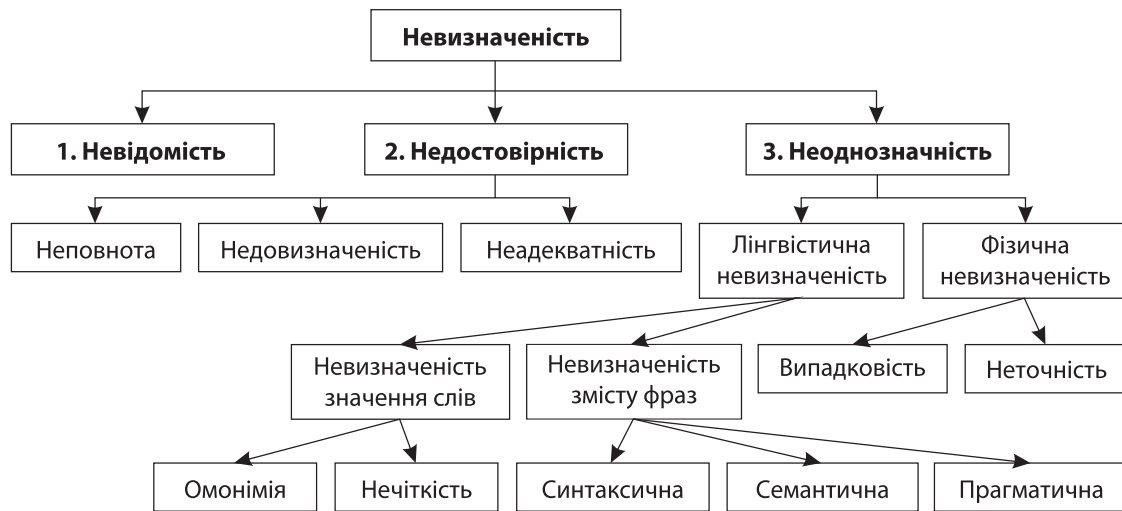

Рис. Дерево класифікації невизначеностей

утворення на ЛЗ та ВМП можна і завдяки Інтернет-ресурсам [10, 11].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. Проведений аналіз законодавчих нормативно-правових актів, що регламентують ціноутворення у фармацевтичній галузі [12], дозволив авторам встановити переваги та недоліки при їх функціонуванні в умовах невизначеності середовища.

Формулювання цілей статті. Метою нашого дослідження було проаналізувати дієвість нормативно-правових актів фармацевтичної галузі щодо ціноутворення на ЛЗ та ВМП у складній соціально-політичній ситуації, що склалась у державі. Об'єктом дослідження було обрано чинні нормативно-правові акти щодо ціноутворення і динаміки цін на ЛЗ та ВМП; предметом – теоретичні та практичні питання нормативно-правового регулювання фармацевтичної галузі. При проведенні дослідження використані методи аналізу, моделювання та формалізації.

Викладення основного матеріалу дослідження. Сучасні умови господарювання характеризуються великою невизначеністю. Як наслідок, більшість підприємств переглядають стратегії своєї діяльності. Отже, на підприємствах, зокрема й фармацевтичної галузі, постійно відбувається процес адаптації до мінливих, невизначених умов середовища. На рисунку наведено дерево класифікації невизначеностей, запропоноване О. С. Пономарьовим [13].

Сучасний політичний і соціально-економічний стан нашої держави в цілому підпа-

дає під таку характеристику невизначеності, як невідомість. У такому контексті ціноутворення на ЛЗ та ВМП може стати дестабілізуючим фактором у суспільстві й саме тому вимагає дуже прискіпливого аналізу.

Нами було згруповано основні нормативно-правові акти, що регламентують ціноутворення у фармацевтичній галузі (табл. 1) [12].

З метою визначення впливу чинного законодавства на ціноутворення було проведено аналіз динаміки цін на десять топ-препаратів при введенні ПДВ на ЛЗ. За даними табл. 2 нами було встановлено, що для кінцевого споживача вартість однієї середньозваженої упаковки після введення ПДВ на ліки зросла на 24,61%.

Подальші наші дослідження дозволили встановити певні взаємозв'язки дієздатності нормативно-правових актів у зв'язку зі значними коливаннями на фінансовому ринку гривні та її дестабілізацією, а також з проведенням у державі АТО (табл. 2). А після дестабілізації гривні на початку 2015 р. ціни на ЛЗ зросли на 58,73%. Зрозуміло, що у структурі цін станом на 2015 р. понад 24% становить ПДВ.

Також нами був проведений аналіз динаміки цін на дорогі препарати (табл. 3). Отримані результати і статистичний аналіз дозволили встановити, що після дестабілізації гривні на початку 2015 року ціни на високовартісні ЛЗ зросли на 100,42%.

Отже, можна зробити певні висновки щодо дієвості нормативно-правових актів (табл. 1). Закон України від 21.06.2012 р. № 5007-VI «Про ціни та ціноутворення»

Таблиця 1

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ЛЗ ТА ВМП*

Нормативно-правовий акт	Назва нормативно-правового акту
Затверджено постановою КМУ від 5 вересня 1996 р. № 1071	Перелік лікарських засобів вітчизняного виробництва, які можуть закуповувати заклади і установи охорони здоров'я, що повністю або частково фінансуються з державного та місцевих бюджетів
Постанова КМУ від 17 жовтня 2008 р. № 955	Про заходи щодо стабілізації цін на лікарські засоби і виробни медичного призначення
Затверджено постановою КМУ від 25.03.2009 р. № 333	Порядок формування цін на лікарські засоби і виробни медичного призначення, щодо яких запроваджено державне регулювання
Закон України від 21.06.2012 р. № 5007-VI	Про ціни та ціноутворення
Затверджено постановою КМУ від 13 серпня 2012 р. № 794 <i>Втратив чинність</i>	Порядок декларування зміни оптово-відпускних цін на лікарські засоби і виробни медичного призначення, що закуповуються за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів
Наказ МОЗ України від 07.09.2012 р. № 705	Положення про реєстр оптово-відпускних цін на лікарські засоби і виробни медичного призначення і внесення до них змін
Закон України від 10 квітня 2014 р. № 1200-VII (зі змінами)	Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні
Постанова КМУ від 2 липня 2014 р. № 240	Про референтне ціноутворення на лікарські засоби та виробни медичного призначення, що закуповуються за кошти державного та місцевих бюджетів

* Постанови і накази щодо регулювання ціноутворення на ліки згідно з Пілотним проектом стосовно захворювань на гіпертензію не були внесені до цього переліку.

вимагає певних змін. Закон України від 10.04.2014 р. № 1200-VII [14] «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо усунення окремих неузгодженостей норм законодавства» призвів до значного подорожчання ліків і вимагає негайного перегляду та, можливо, відміни.

Постанова КМУ від 17 жовтня 2008 року № 955 «Про заходи щодо стабілізації цін на лікарські засоби і виробни медичного призначення» фактично втратила свою регулювальну здатність унаслідок перевищення встановлених цінових розмірів та зміни граничних надбавок. Низка ЛЗ значно подорожчала і вийшла за межі 100, 300, 500 грн.

Таблиця 2

ВАРТІСТЬ УПАКОВКИ ДО І ПІСЛЯ ВВЕДЕННЯ ПДВ НА ЛІКИ І ПІСЛЯ ДЕСТАБІЛІЗАЦІЇ ГРИВНІ

Українська назва	Форма випуску	Ціни на ЛЗ станом на						
		до введення ПДВ			30.09. 2014 р.			2015 р.
		митна	оптово-відпускна	роздрібна	митна	оптово-відпускна	роздрібна	роздрібна
Анальгін	Табл. № 10	2,16	2,35	2,90	2,62	2,80	3,50	5,05
Цитрамон	Табл. № 6	2,50	2,63	3,25	3,08	3,29	4,10	6,05
Лінекс	Капс. № 16	40,81	40,72	54,20	54,01	57,79	78,10	93,35
Декатилен	Табл. № 20	35,68	37,55	50,70	43,66	46,72	64,00	80,80
Но-шпа	Табл. № 24	18,15	17,91	22,35	22,68	24,27	30,30	57,10
Німесил	П-т 2 г № 30	97,80	107,5	134,40	124,88	132,55	165,7	262,8
Мезим форте	Др. № 20	14,73	15,99	21,90	19,17	20,51	25,60	49,80
Отривін	Р-н 0,1%-10,0	43,53	44,63	59,80	53,15	56,87	76,70	81,00
Есенціале	Капс. № 30	77,04	88,68	115,30	92,21	98,66	129,5	246,6
Нурофен	Сусп. 100 мл	22,63	24,89	31,10	30,47	32,60	40,75	98,80
Загальна сума		355,03	382,85	495,9	445,93	476,06	618,25	981,35

ДИНАМІКА ЦІН НА ДОРОГІ ЛІКАРСЬКІ ПРЕПАРАТИ

Назва препарату	Форма випуску	Ціна станом на	
		кінець 2014 р.	10.04.2015 р.
Траватан	Р-н 40 мкг/мл по 2,5 мл у фл. № 1	394,07	430,65
Азарга	Р-н по 5 мл у фл. № 1 «Дроп-Тейнер»	327,92	802,30
Офтаквікс	Р-н 5 мг/мл по 5 мл у фл.	85,00	208,43
Елоком	Флакони по 20 мл	401,87	828,45
Елоком	Туби по 15,0	302,59	567,05
Простамед	Таблетки № 60	169,98	318,65
Панум	Таблетки 40 мг № 20	120,91	271,50
Праймер	Таблетки 50 мг № 10	87,92	235,35
Прамістар	Таблетки № 20	226,08	590,20
Номігрін	Таблетки № 10	149,60	270,60
Оксикорт	Мазь 300 мг – 10,0 у тубах	53,40	189,45
Фіналгель	Гель 0,5% – 35,0 у тубах	92,03	202,75
Форлакс	Порошок у пакетиках № 20	117,08	310,15
Енап Н	Таблетки 10 мг № 20	41,48	88,40
Тезалок	Краплі по 50 мл у флаконах	250,74	362,50
Смекта	Порошок 3,0 № 30	224,70	427,30
Разом		3045,37	6103,73

На нашу думку, не слід прив'язувати ціноутворення на ЛЗ та ВМП до конкретних гривневих еквівалентів у державі з нестабільною економікою. На підтвердження цього можна зазначити, що «Порядок формування цін на лікарські засоби і виробу медичного призначення, щодо яких запроваджено державне регулювання», затверджений постановою КМУ від 25.03.2009 р. № 333, в якому граничні торговельні надбавки обчислюються за допомогою формул і прив'язані до курсу валюти, мав позитивний вплив на регулювання ціноутворення. Однак пояснити, чому саме після зменшення курсу долара із 40 грн до 22 грн не відбулось зниження цін на ЛЗ також неможливо.

Такі нормативно-правові акти, як постанова КМУ від 2 липня 2014 року № 240 «Про референтне ціноутворення на лікарські засоби та виробу медичного призначення, що закуповуються за кошти державного та місцевих бюджетів», і наказ МОЗ України від 07.09.2012 р. № 705 «Положення про реєстр оптово-відпускних цін на лікарські засоби і виробу медичного призначення і внесення до них змін» фактично дозволили стримати ріст цін на основні ЛЗ.

Висновки

Нормативно-правове законодавство у будь-якій державі, особливо з нестабільною економікою, мусить передбачати певні адаптаційні механізми для функціонування галузі у середовищі невизначеності. Ціноутворення на ліки може бути дестабілізуючим фактором у суспільстві й саме тому вимагає дуже прискіпливого аналізу.

Перспективою наших подальших досліджень буде детальний аналіз змін нормативно-правових актів щодо ціноутворення та дослідження взаємозв'язків з певними подіями, явищами у суспільстві й, відповідно, їх актуальності, своєчасності та необхідності.

**ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ
ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ**

1. Немченко, А. С. Ціноутворення на лікарські засоби : моногр. / А. С. Немченко, К. Л. Косяченко, О. А. Немченко. – 2-ге вид., доп. та перероб. – Х., 2012. – 307 с.
2. Немченко А. Актуальність впровадження референтного ціноутворення на лікарські засоби в Україні / А. Немченко, К. Косяченко // Єженедельник Аптека. – 2012. – № 11 (832). – С. 8.

3. Система референтних цін на основні лікарські засоби в Україні: порядок формування та оцінка її ефективності / А. С. Немченко, І. В. Кубарева, А. В. Беліченко, К. Л. Косяченко // Запорозький медичний журнал. – 2009. – № 2. – С. 87-92.
4. Методичні рекомендації з проведення моніторингу цін на лікарські засоби, що закуповуються за державними цільовими програмами : метод. рек. / А. С. Немченко, К. Л. Косяченко, О. В. Коваленко, І. В. Кубарева. – Х., 2011. – 17 с.
5. Євтушенко О. М. Вивчення ризиків у сфері державних закупівель лікарських засобів та виробів медичного призначення / О. М. Євтушенко, З. М. Мнушко, В. Д. Немцова // Управління, економіка та забезпечення якості в фармації. – 2010. – № 4 (12). – С. 50-55.
6. Котвицкая А. А. Анализ ценовых характеристик лекарственных препаратов нейротекторного действия, представленных на фармацевтическом рынке Украины / А. А. Котвицкая, И. А. Лобова // Научные ведомости Белгородского государственного университета. Медицина. Фармация. – 2013. – № 11 (154), вып. 22/2. – С. 32-38.
7. Котвицкая А. А. Сравнительный анализ ценовых характеристик нейротекторных лекарственных препаратов, представленных на фармацевтическом рынке Украины и России / А. А. Котвицкая, И. А. Лобова // Modern problems and prospects of Clinical Medicine, Healthcare and Pharmacy development [Monograph]. – Opole: Publishing House WSZiA, 2014. – С. 170-177.
8. Котвицька А. А. Соціальна фармація як складова системи фармацевтичного забезпечення населення та міждисциплінарна наука / А. А. Котвицька, І. В. Кубарева, О. О. Суриков, А. В. Волкова // Соціальна фармація в Україні: стан, проблеми та перспективи : матер. Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. за участю міжнародних спеціалістів (м. Харків, 3 квіт. 2013 р.) / ред. кол.: А. А. Котвицька та ін. – Х.: НФаУ, 2013. – С. 14-28.
9. Посилкіна О. В. Фармакоеконімічні підходи до раціонального використання лікарських засобів / О. В. Посилкіна, С. Б. Попов, Г. В. Зайченко // Клінічна фармація. – 2000. – Т. 4, № 4. – С. 33-39.
10. Портал Міністерства охорони здоров'я України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.moz.gov.ua/ua/portal/>.
11. Еженедельник Аптека [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apteka.ua/>.
12. Фармацевтичне законодавство (Нормативні акти з організації роботи аптечних підприємств) / Т. А. Грошовий, О. В. Тригубчак, Л. В. Вронська та ін. – Тернопіль, Укрмедкнига, 2013. – 569 с.
13. Пономарев О. С. Нечеткие множества в задачах автоматизированного управления и принятия решения : учеб. пособие. – Х.: НТУ «ХПИ», 2005. – 232 с.
14. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо усунення окремих неузгодженостей норм законодавства» № 1200-VII від 10.04.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: (<http://www.apteka.ua/article/288544>).

REFERENCES

1. Nemchenko AS, Kosiachenko KL, Nemchenko OA. Tsinoutvorennia na likarski zasoby. Monograph. 2nd rev. ed. Kharkiv; 2012. 307 p.
2. Nemchenko AS, Kosiachenko KL. Ezhenedelnik Apteka. 2012;11(832):8.
3. Nemchenko AS, Kubarieva IV, Bielichenko AV, Kosiachenko KL. Zaporozhskii meditsinskii zhurnal = Zaporozhye Medical Journal. 2009;2:87-92.
4. Nemchenko AS, Kosiachenko KL, Kovalenko OV, Kubarieva IV. Metodychni rekomendatsii z provedennia monitorynhu tsin na likarski zasoby, shcho zakupovuiutsia za derzhavnymy tsilovymy prohramamy. – Kharkiv; 2011. 17 p.
5. Yevtushenko OM, Mnushko ZM, Nemtsova VD. Upravlinnia, ekonomika ta zabezpechennia yakosti v farmatsii. 2010;4(12):50-55.
6. Kotvitckaia AA, Lobova IA. Nauchnye vedomosti Belgorodskogo gosudarstvennogo universiteta. Meditcina. Farmatciia. 2013;11(22/2):32-8.
7. Kotvitckaia AA, Lobova IA. In: Modern problems and prospects of Clinical Medicine,

- Healthcare and Pharmacy development. Monograph. Opole: Publishing House WSZiA; 2014. p. 170-7.
8. Kotvitska AA, Kubarieva IV, Surikov OO, Volkova AV. In: Sotsialna farmatsiia v Ukraini: stan, problemy ta perspektyvy. Proceedings Ukrainian scientific-practical Internet conference with participation of international experts; 2013 April 3. Kharkiv: Vyd-vo NFaU; 2013. p. 14-28.
 9. Posylkina OV, Popov SB, Zaichenko HV. Klinichna farmatsiia = Clinical Pharmacy. 2000;4(4):33-9.
 10. Portal Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy. Available from: <http://www.moz.gov.ua/ua/portal/>.
 11. Ezhenedelnik Apteka. Available from: <http://www.apteka.ua/>.
 12. Hroshovyi TA, Tryhubchak OV, Vronska LV, Krynytska HH, Pidhirnyi VV, Kucherenko LI, Kalyniuk TH, Datsko AY, Novikov VP, Siatynia ML, Trokhymchuk VV. Farmatsevychno zakonodavstvo (Normatyvni akty z orhanyzatsii roboty aptechnykh pidpriemstv). Ternopil: Ukrmedknyha; 2013. 569 p.
 13. Ponomarev OS. Nechetkie mnozhestva v zadachah avtomatizirovannogo upravleniia i priniatiia resheniia. Kharkiv: NTU «HPI»; 2005. 232 p.
 14. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta deiakykh inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo usunennia okremykh neuzghodzenostei norm zakonodavstva: Zakon Ukrainy of 10.04.2014 № 1200-VII. Available from: <http://www.apteka.ua/article/288544>

УДК 615.12.614.27:336.22

АНАЛИЗ ЦЕНООБРАЗОВАНИЯ НА ЛЕКАРСТВЕННЫЕ СРЕДСТВА В УСЛОВИЯХ НЕОПРЕДЕЛЕННОСТИ СРЕДЫ

А. М. Кричковская, Ж. Д. Парашин, Н. Л. Заярнюк, И. П. Лобур, Н. В. Кушнир, В. П. Новиков

Проанализированы положения основных нормативно-правовых актов, регламентирующих ценообразование на лекарственные средства и изделия медицинского назначения в Украине. Исследована динамика уровня цен на лекарственные средства при введении налога на добавочную стоимость в соответствии с действующим законодательством. Проведен анализ роста цен на десять топ-препаратов, а также на некоторые дорогостоящие лекарственные средства в связи с социально-политическими изменениями в стране и значительными колебаниями на финансовом рынке.

Ключевые слова: фармацевтическая отрасль, ценообразование, нормативно-правовые акты, неопределенность среды.

UDC 615.12.614.27:336.22

ANALYSIS OF DRUG PRICING UNDER CONDITIONS OF UNCERTAINTY OF THE ENVIRONMENT

A. M. Krychkovska, Zh. D. Parashchyn, N. L. Zayarnyuk, I. P. Lobur, N. V. Kushnir, V. P. Novikov

The provisions of the main legal acts regulating pricing for drugs and medical products in Ukraine have been analyzed. The dynamics of the price level for drugs with introduction of the value added tax in accordance with the current legislation has been studied. The analysis of price increase for top ten drugs, as well as for some expensive drugs due to the socio-political changes in the country and considerable fluctuations at the financial market has been carried out.

Key words: pharmaceutical industry, pricing, regulations, environment uncertainty.